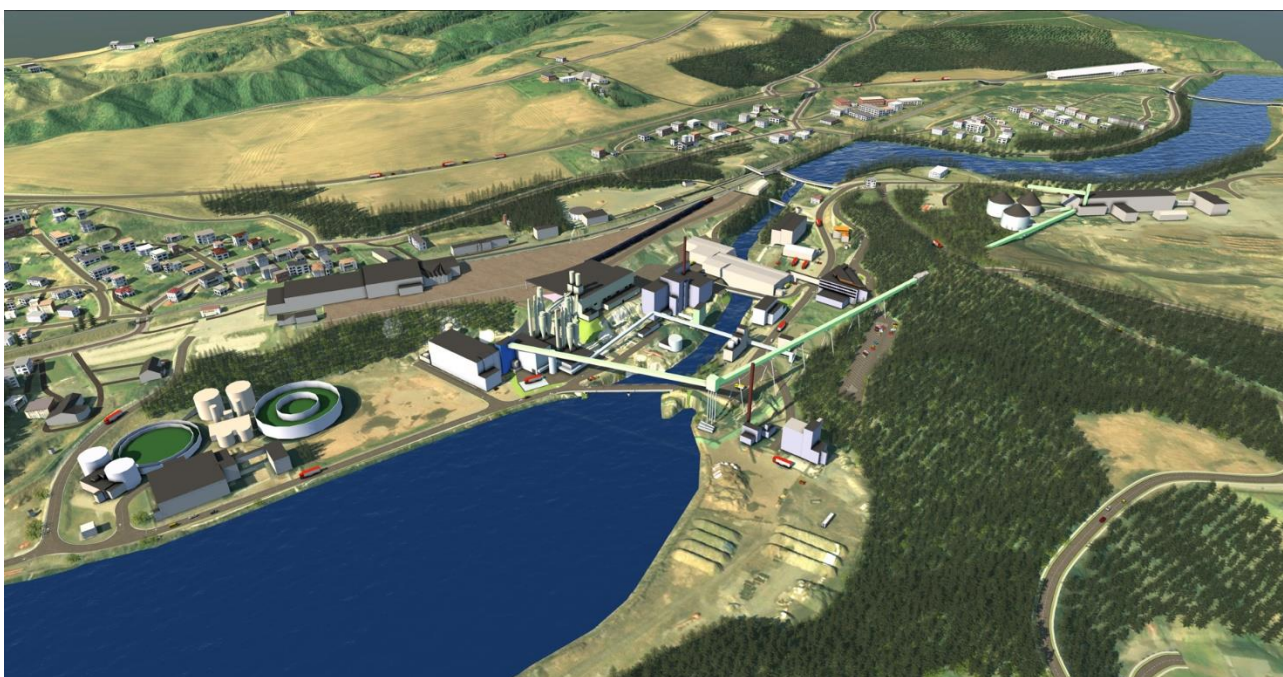

OKTOBER 2023
BILLERUD VIKEN AS

LOKALE OG REGIONALE VIRKNINGER

TREKLYNGEN INDUSTRIPARK – REETABLERING AV TREFOREDLINGSINDUSTRI

OKTOBER 2023
BILLERUD VIKEN AS

LOKALE OG REGIONALE VIRKNINGER

TREKLYNGEN INDUSTRIPARK – REETABLERING AV TREFOREDLINGSINDUSTRI
KONSEKVENsutREDNING

PROSJEKTNR.	DOKUMENTNR.
A242134	A242134-REG-NOT-036

VERSJON	UTGIVELSESDATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET	KONTROLLERT	GODKJENT
01	07.02.2023	Lokale og regionale virkninger	MGGR	KEBL	MGAN
02	24.10.2023	Endret navn til Billerud Viken	MGGR	KEBL	MGAN

INNHold

Sammendrag	6
1 Innledning	7
1.1 Beliggenhet og avgrensning	7
1.2 Konsekvensutredning	9
1.3 Utredningsalternativer	9
1.4 Metode	11
1.5 Forutsetninger / grunnlag	12
2 Dagens situasjon / nullalternativet	15
2.1 Befolkning	15
2.2 Arbeidsmarked og næringsliv	18
3 Ny situasjon etter gjennomføring av tiltaket	22
3.1 Arbeidsmarkedsvirkninger og bostedsattraktivitet	22
3.2 Agglomerasjonsvirkninger og arealbruksendringer	23
4 Konklusjon	24
5 Referanser	25

Sammendrag

Denne rapporten beskriver de lokale virkningene som kan komme som konsekvens av re-etablering av treforedlingsindustri i Treklyngen industripark med fullskala produksjon av papirmasse (BCTMP). Det planlegges å gjenbruke flere eksisterende bygninger og tekniske installasjoner med tilhørende infrastruktur samt å bygge nye bygninger og tekniske installasjoner. Et foreløpig estimat for antall ansatte er ca. 70 stykker, fordelt på egne ansatte og innleid personell.

Metoden for analysen av lokale og regionale virkninger baserer seg i stor grad på håndbok V712 konsekvensanalyser som er utgitt av Statens vegvesen. Det er i denne rapporten lagt mest vekt på de lokale virkningene på grunn av tiltakets størrelse. Det fokuseres på hvordan tiltaket forventes å påvirke næringsliv, inn- og utpendling, bosetting, bostedsattraktivitet og arbeidsmarked i Ringerike kommune.

Ringerike kommune har som mål å være en proaktiv arealforvalter, og legge til rette for god bruk av næringsarealer, sterke klynger og nettverk. Det skal også satses på grønn omstilling og innovasjon for å møte framtidens utfordringer. Ringerike skal også være en pådriver for et framtidsrettet og bærekraftig næringsliv.

Befolkningsutviklingen viser at Ringerike kommune fra 2007 til 2022 har hatt en befolkningsvekst på rundt 9 prosent. Dette er en relativt svak utvikling sammenlignet med Norge, som har hatt en vekst på 20 prosent. Ringerike forventes fram mot 2050 å ha en befolkningsvekst på 13 prosent, som er høyere enn veksten for Norge på 11 prosent. I Ringerike vil den sterkeste befolkningsveksten være blant de som er 65 år og eldre. Ringerike kommune vil ved realisering av Ringeriksbanen og ny E16 ha en sterkere befolkningsvekst frem mot 2050. Ringerike har tradisjonelt vært en industrikommune, med treforedling som den dominerende bransjen. I 2004 var hele 45 prosent av de som var sysselsatt innen industri sysselsatt i treforedling. Varehandel og overnatting- og servicenæringen er den viktigste næringen i dag, med en høy andel ansatte. De fleste som pendler til Ringerike, er bosatt i nabokommunene Jevnaker og Hole.

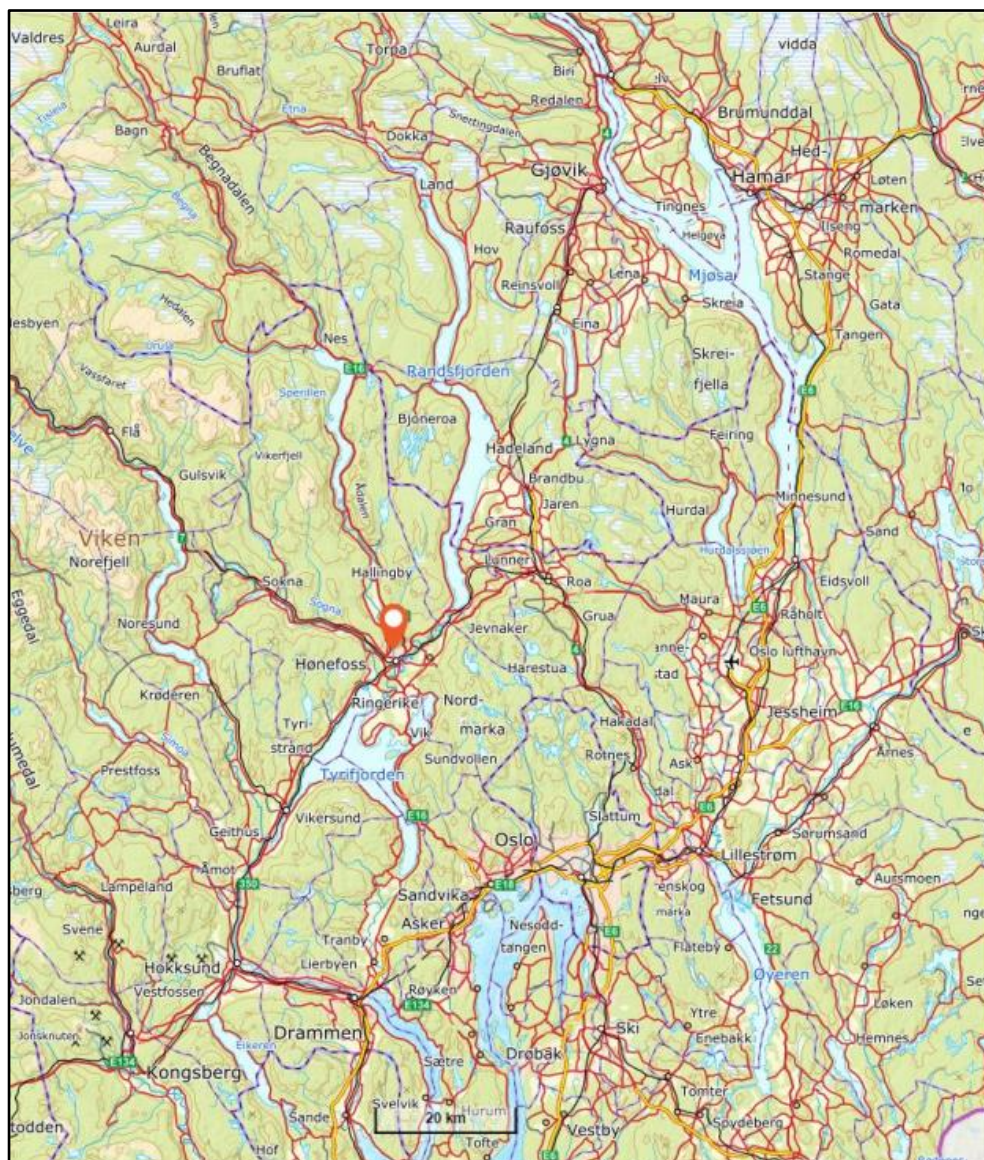
En re-etablering av en treforedlingsfabrikk i Treklyngen industripark vil gi positive virkninger. Det er en svært egnet lokasjon for den type industri på området, det er mulige synergieffekter med allerede etablert virksomhet i området og arealbruken er i tråd med Ringerike kommune sine målsetninger. Flere arbeidsplasser gir flere positive effekter, blant annet skatteinntekter til kommunen. Effekten av flere arbeidsplasser blir høyere dersom de som bli ansatt står utenfor arbeidsstokken i dag, dette kan for eksempel øke kjøpekraften lokalt. Rekrutteringsgrunnlaget er noe lavt i dag med lav arbeidsledighet, men dette kan endre seg over tid. Realisering av Ringeriksbanen og ny E16 kan også bidra til å gjøre arbeidsregionen større, som kan øke mulighetsrommet for rekruttering. Etableringen av en ny treforedlingsindustri ved Treklyngen vil kunne bidra positivt for utviklingen av regionen som helhet.

1 Innledning

Treklyngen industripark ligger i Ringerike kommune i Viken fylke. Hønefoss er administrasjonssenteret i kommunen. Treklyngen industripark omfatter områdene til den tidligere papirfabrikken Norge Skog Follum, som ble lagt ned i 2012. Viken Skog og Billerud har gått sammen og etablert fellesforetaket Billerud Viken AS. Utredning av lokale og regionale virkninger har som mål å synliggjøre hvordan tiltaket og endrede forutsetninger for å utnytte arealer kan gi endringer i næringsliv, arbeidsmarked, bosetting og bostedsattraktivitet.

1.1 Beliggenhet og avgrensning

Tiltaket skal etableres i Treklyngen industripark i Ringerike kommune. Tiltakets plassering ligger under Ringerike kommunes "Follum områdeplan", plan ID 0605_343. Mesteparten av fabrikken vil være lokalisert på gårds- og bruksnummer 50/2. Nye installasjoner vil også etableres på gårds- og bruksnummer 87/575. I områdeplan 343 er disse arealene avsatt til industri og næringsvirksomhet.

Figur 1 Lokalisering av tiltaket i Ringerike kommune. Rød pil viser plassering av Treklyngen industripark. Kartutsnittet er hentet fra Kartverket.

Utredningsområdet for tiltaket vil bestå både av et tiltaksområde og et influensområde. Det vises til hovedrapporten for konsekvensutredningen for en overordnet beskrivelse av tiltaks- og influensområdet.

1.1.1 Avgrensning av influensområde for lokale og regionale virkninger

Med lokale virkninger menes virkninger på kommunenivå eller i deler av en kommune. Med regionale virkninger menes virkninger for en samling av kommuner, som et fylke eller en bosteds- og arbeidsregion (Statens vegvesen, 2021). I forslaget til utredningsprogram er influensområdet definert som det området der det er forventet å kunne oppstå virkninger på grunn av tiltaket. På bakgrunn av størrelsen på tiltaket er det antatt at tiltaket i hovedsak vil gi lokale virkninger og vi har derfor satt influensområdet til å være Ringerike kommune. Det kan være at det vil være noen regionale virkninger for nabokommunene Jevnaker og Hole.

1.2 Konsekvensutredning

Generelt er det et krav om at tiltak som kan ha vesentlige virkninger for miljø eller samfunn skal konsekvensutredes før eventuelle tillatelser gis. Tiltaket som planlegges av Billerud Viken AS faller inn under *Forskrift om konsekvensutredninger*, VEDLEGG I. *Planer etter plan- og bygningsloven og tiltak etter annet lovverk som alltid skal ha planprogram eller melding og konsekvensutredning*, pkt. 18: "Industrianlegg for: a) Produksjon av papirmasse av tømmer eller lignende fibermateriale".

Konsekvensutredningen (KU) skal sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av planer og tiltak, og når det tas stilling til om og på hvilke vilkår planer eller tiltak kan gjennomføres (§1).

Det er Miljødirektoratet som har ansvaret for behandlingen av konsekvensutredningen. Dette skjer som en del av deres behandling av utslippssøknaden som kreves for å gjennomføre tiltaket og sette i gang produksjonen.

Det er utarbeidet et utredningsprogram (A232134-PL-NOT-010_03), som ble fastsatt av Miljødirektoratet 04.10.2022.

For fagtema Lokale og regionale virkninger er følgende spesifisert:

Hva skal konsekvensutredes?

- Beskrivelse og vurdering av forventede lokale og regionale virkninger og ringvirkninger mht. verdiskapning og sysselsetting.

Datagrunnlag:

- Informasjon om investeringsomfang, antall og sammensetning av ansatte, befolkningsutvikling.

1.3 Utredningsalternativer

1.3.1 Nullalternativet / dagens situasjon

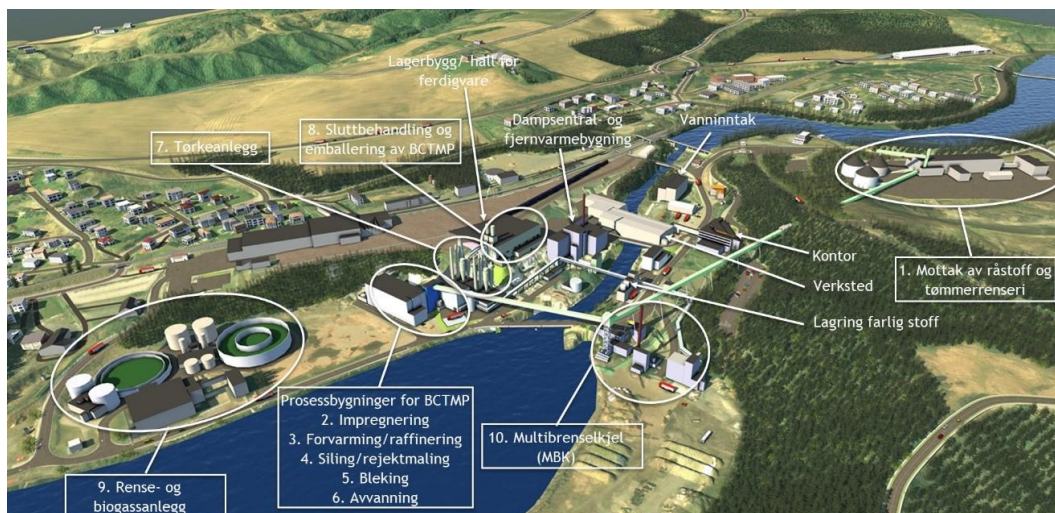
I nullalternativet vil det ikke reetableres treforedlingsindustri i Treklyngen industripark eller i Norge. Billerud Viken vil ikke utnytte planlagt område til annen industri/fabrikk, og området vil sannsynligvis brukes til annen type av industrivirksomhet i fremtiden innenfor gjeldende regulering.

For å øke tilbudet etter økt etterspørsel av papirmasse, vil produksjon av papirmasse sannsynligvis etableres i andre land enn Norge, som Sverige og Finland.

1.3.2 Tiltaket

Planlagt ny treforedlingsfabrikk vil være for full-skala produksjon av papirmasse (BCTMP) for videre produksjon av emballasjeprodukter til bruk innenfor flere forpakningsområder.

For den nye BCTMP-fabrikken til Billerud Viken planlegges det å gjenbruke flere eksisterende bygninger og tekniske installasjoner med tilhørende infrastruktur samt å bygge nye bygninger og tekniske installasjoner.

Figur 2 3D modell over planlagt fabrikksonråde sett fra sør-øst med beskrivelse av de viktigste anleggsdelene.

Eksisterende inn- og utkjørselsvei, Follumveien, fra Ådalsveien vil fortsatt brukes for inntransport av råstoff og tilsatsstoffer til produksjon. Eksisterende jernbane-tømmerterminal (Follum terminal) er tilknyttet "Hens-linja". Terminalen ligger i Treklyngen industripark, og skal i hovedsak brukes for uttransport av ferdigvare.

Fabrikken er planlagt å driftes kontinuerlig gjennom året. Produksjonsprosessen vil være døgntkontinuerlig med unntak av driftsvariasjoner i prosessen og planlagt nedetid som for eksempel planlagt inspeksjon og vedlikehold av de ulike fabrikkdelene. Øvrige aktiviteter i tiltaksområdet, som for eksempel lossing og håndtering av tømmer og flis, lossing av tilsatsmidler samt lastning av ferdigvare, vil variere på dag- og kveldstid. Et foreløpig estimat for antall ansatte er ca. 70 fordelt på egne ansatte og innleid personell.

Det vises til hovedrapporten for konsekvensutredningen for en grundigere gjennomgang av tiltaket.

1.4 Metode

Denne rapporten beskriver de lokale virkningene som kan komme som konsekvens av tiltaket. Det er lagt vekt på de lokale virkningene på grunn av tiltakets størrelse. Det blir ikke lagt vekt på de lokale virkningene som blir utredet i andre rapporter. Dette gjelder for eksempel de ikke-prissatte virkningene som omtaler temaene landskap, forurensning, klima, naturmangfold, overvann, kulturminner og kulturmiljø.

Analysene i rapporten vurderer i hovedsak virkninger på demografisk utvikling, arbeidsmarked og næringsliv. Tallgrunnlaget er henta fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og er tatt ut i oktober 2022. Dette gir et innblikk i historisk utvikling og nåsituasjonen for befolkningsutviklinga og arbeidsplasser. I tillegg er det brukt tall for framskriving av folketallet mot 2050. Metoden for analysen baserer seg i stor grad på håndbok V712 konsekvensanalyser som er utgitt av Statens vegvesen. Veilederen er i hovedsak ment for veiprosjekter, det er dermed gjort enkelte tilpasninger. For dette tiltaket vil en primæreffekt være flere arbeidsplasser lokalt og det er relevant å se på ringvirkningene av dette, samt se på mulige agglomerasjonseffekter og arealbruksendringer (Statens vegvesen, 2021).

1.4.1 Utredningstema for lokale og regionale virkninger

I Statens vegvesens veileder for konsekvensanalyser V712 er lokale og regionale virkninger en tilleggsutredning til konsekvensanalysen. Analysen av lokale og regionale virkninger skal synliggjøre hvordan tilgjengelighetsendringer og endrede forutsetninger for å utnytte arealer kan gi endringer i næringsliv, inn- og utpendling, bosetting, bostedsattraktivitet og arbeidsmarked. Veilederen viser til aktuelle utredningstema for lokale og regionale virkninger:

- Næringsliv-arbeidsliv-arbeidsmarked:
Arbeidsmarked påvirkes av nyetableringer. Virkningene avhenger av hva slags arbeidsplasser som finnes i de aktuelle kommunene, men også av for eksempel utdanningsnivå, befolkningsutvikling og alderssammensetning.
- Bosetting – bostedsattraktivitet:
Bosetting er i stor grad avhengig av næringslivet i kommunen og avstand til arbeidsmarkedet utenfor kommunen, samt ulike forhold som bidrar til bostedsattraktivitet. Disse forholdene kan endres som følge av et tiltak, ved endret lokalisering av næringsliv, som igjen kan påvirke boligpriser. Andre forhold med betydning kan være forurensning og barrierevirkninger, tilgang til friluftsområder, påvirkning på estetiske forhold, osv.
- Service og senterstruktur:
Dette inkluderer administrative og funksjonelle regioner og regionforstørrelse som en virkning av de øvrige deltemaene. Videre vurderes mulige knutepunktdannelser, klynger og spredning, interaksjon og barrierer.

1.4.2 Agglomerasjonsvirkninger

I byområder vil man ha agglomerasjonsekonomi som gir visse fortrinn og effekter for økonomisk vekst og utvikling. Tetthet og samlokalisering reduserer transaksjonskostnader, øker tilgangen på spesialisert arbeidskraft, leverandører og kunder, styrker betingelser for kunnskapsflyt og innovasjon. Dette bidrar ofte til økt produktivitet og verdiskaping i byregioner

(Onsager, et al., 2021). Produktivitetsgevinster gjennom større arbeidsmarkedsregioner blir omtalt som agglomerasjonseffekter. Det er tre mekanismer bak effektene man får ved agglomerasjonen, altså å samle mange mennesker, arbeidsplasser og aktiviteter i et område. Disse tre mekanismene er deling, læring og samsvar (Duranton & Puga, 2003).

Deling: Kortere avstander eller reisetider bidrar til å forstørre markedene for varer, tjenester og arbeidskraft. Et større marked gir lavere kostnader og rom for bredere tilbud av innsatsfaktorer for bedriftene, i form av varer, tjenester, arbeidskraft og offentlige goder.

Læring: Økt nærhet bidrar til mer uformell og formell kontakt som gir en raskere og mer omfattende utveksling av kompetanse og ressurser. Kostnadene ved overføring og tilpasning av kompetanse og teknologi blir dermed lavere, samtidig som motivasjonen for kompetanseutvikling øker. De ansatte i de ulike virksomhetene vil og skifte jobb i et høyere tempo, og vil ved jobbskiftet ta med seg kunnskap mellom arbeidsplassene som bidrar til å øke det totale kompetansenivået.

Samsvar/matching: Det er større sannsynlighet for bedriftene å finne en person med riktig kompetanse når arbeidsmarkedet er større, og det er lettere for den som leter etter jobb å finne en arbeidsplass der den får utnyttet sin kunnskap på mest mulig måte.

I litteraturen brukes begrepet spesialiserte agglomerasjoner om samlokaliserte bedrifter i samme eller relaterte bransjer. Her utnyttes lokaliseringsfortrinn og effekter knyttet til noen bestemte næringer, verdikjeder eller klynger. Mindre byer som er forankret til små spesialiserte næringsbaser har visse sårbarheter og utfordringer. En ting er følsomheten for eksterne sjokk eller andre endringer i rammevilkår som direkte berører næringsbasen man er spesialisert innenfor. Beskjeden bufferkapasitet i arbeidsmarkedet og begrensede omstillingsressurser kan forsterke utfordringene.

1.4.3 Arealbruksendringer

I håndbok V712 skilles det mellom arealbruksendringer som skjer umiddelbart som følge av prosjektet og mulige fremtidig arealbruksendringer som kan følge av prosjektet på lang sikt. Virkningene kan være de samme, men det vil være ulik sannsynlighet for at de oppstår.

Direkte arealbruksendringer kan for eksempel omfatte areal som får en ny sammenheng med eksisterende eller framtidige arealer på stedet, hvilket gir større fleksibilitet i planlegging og utvikling av arealene enn tidligere og det blir mulig å endre bebyggelse og anlegg og/eller benytte til andre formål som følge av endrede fysiske eller funksjonelle forhold.

Potensielle fremtidige arealbruksendringer omfatter for eksempel antatt omdisponering av eksisterende utbyggingsområder som følge av tiltaket og forventende nye arealplaner/utbyggingsområder som følge av tiltaket.

1.5 Forutsetninger / grunnlag

Det er i utgangspunktet et bredt spekter av virkninger og vurderinger som kan være viktige lokalt og regionalt, og det er gjerne hensiktsmessig å prioritere problemstillinger som er knyttet til prosjektmål eller andre mål i planer på lokalt eller regionalt nivå. Vi vil derfor gjennomgå noen overordnede planer i Ringerike kommune og Viken fylkeskommune som grunnlag for den videre utredningen. Vi vil også vise til nøkkeltall som er viktige forutsetninger for analysen av virkningene av tiltaket.

1.5.1 Planer i Ringerike kommune

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyret i Ringerike kommune 30.9.2021 og gjelder for perioden 2021- 2030 (Ringerike kommune, 2021). Samfunnsdelen har et utvalg av hovedmål for utviklingen i kommunen, blant andre at Ringerike skal være en av Norges mest spennende vekstregioner med et bærekraftig næringsliv, som gir høy verdiskapning og anstendig arbeid for alle. Ringerike skal også være en proaktiv arealforvalter, og legge til rette for god bruk av næringsarealer, sterke klynger og nettverk. Det skal også satses på grønn omstilling og innovasjon for å møte framtidens utfordringer. Ringerike skal være en pådriver for et framtidsrettet og bærekraftig næringsliv, herunder støtte oppunder innovativ næringsutvikling basert på lokale naturressurser, utnyttelse av overskuddsvarme fra kraftintensiv industri, det grønne skiftet i landbruket og bærekraftig reiseliv.

Handlingsplanen for næring "Næringsplan 2-1", ble vedtatt i kommunestyret i Ringerike kommune 4.6.2020, og gjelder for 2020-2022 (Ringerike kommune, 2020). Ifølge planen er det overordnede målet for næringsutvikling i Ringerike å skape en ny arbeidsplass for hver andre nye innbygger. For å nå målet skal man vektlegge:

- Proaktiv arealforvaltning
- Klynger og nettverk
- Kunnskap og kompetansebygging
- Trekke virksomheter til regionen
- Entreprenørskap og innovasjon
- Næringsutvikling knyttet til regional vekst og offentlige investeringer

1.5.2 Andre regionale planer

Regional plan for areal og transport i Buskerud 2018-2035 ble vedtatt av fylkestinget 14-15.februar 2018 (Fylkestinget i Buskerud, 2017). Planens hovedmål er et sterkt og bærekraftig Buskerud med byer og tettsteder med gode levekår, redusert klimagassutslipp og mindre transportbehov. Næringslivet i Buskerud er i vekst og endring og det er et stort potensial for vekst i arbeidsplasser. Nærhet til markeder, kompetansemiljøer og kvalifisert arbeidskraft gjør at byer og tettsteder får en viktig rolle i næringsutvikling og verdiskapning. Dette forutsetter god planlegging og forutsigbar tilgang på næringsareal knyttet til kollektivknutepunkt og andre strategiske lokaliseringer.

1.5.3 Nøkkeltall

Det ble i forbindelse med forslag til utredningsprogram utarbeidet noen grove estimater for nøkkeltall for den planlagte fabrikken. Tallene er forutsetninger for analyse av tiltaket.

Tabell 1 - Nøkkeltall for planlagt fabrikk

Beskrivelse	Mengder/tall
Produksjonskapasitet	300 000 tonn per år
Driftstid	24 timer / 355 dager per år
Ansatte for drift av fabrikk	Ca. 70 stk.

2 Dagens situasjon / nullalternativet

Nullalternativet er en forsvarlig videreføring av dagens situasjon. Det er vedtatt politikk (regelverk, lover, grenseverdier m.v.) som skal ligge til grunn for utformingen av nullalternativet (Finansdepartementet, 2021). Nullalternativet er at det ikke reetableres treforedlingsindustri i Treklyngen industripark. I 2012 kjøpte Viken skog industriområdet Follum, nå Treklyngen industripark. Området ble vedtatt regulert som næringsbebyggelse-industri i mars 2011. Om Billerud Viken ikke utnytter planlagt område ved Treklyngen, vil området sannsynligvis brukes til annen type av industrivirksomhet i fremtiden innenfor gjeldende regulering. I dag er store deler av produksjonen av papirmasse lokalisert i Sverige og Finland og det er ikke usannsynlig at produksjonen blir etablert i andre land enn Norge om det ikke blir en re-etablering av treforedlingsindustri i Treklyngen industripark.

I dette kapittelet vil det bli sett nærmere på befolkningen og befolkningsutviklingen i Ringerike kommune og arbeidsmarkedet i kommunen. Deretter vil næringslivet i Ringerike kommune bli belyst, og skogbruksnæringen generelt bli drøftet.

2.1 Befolkning

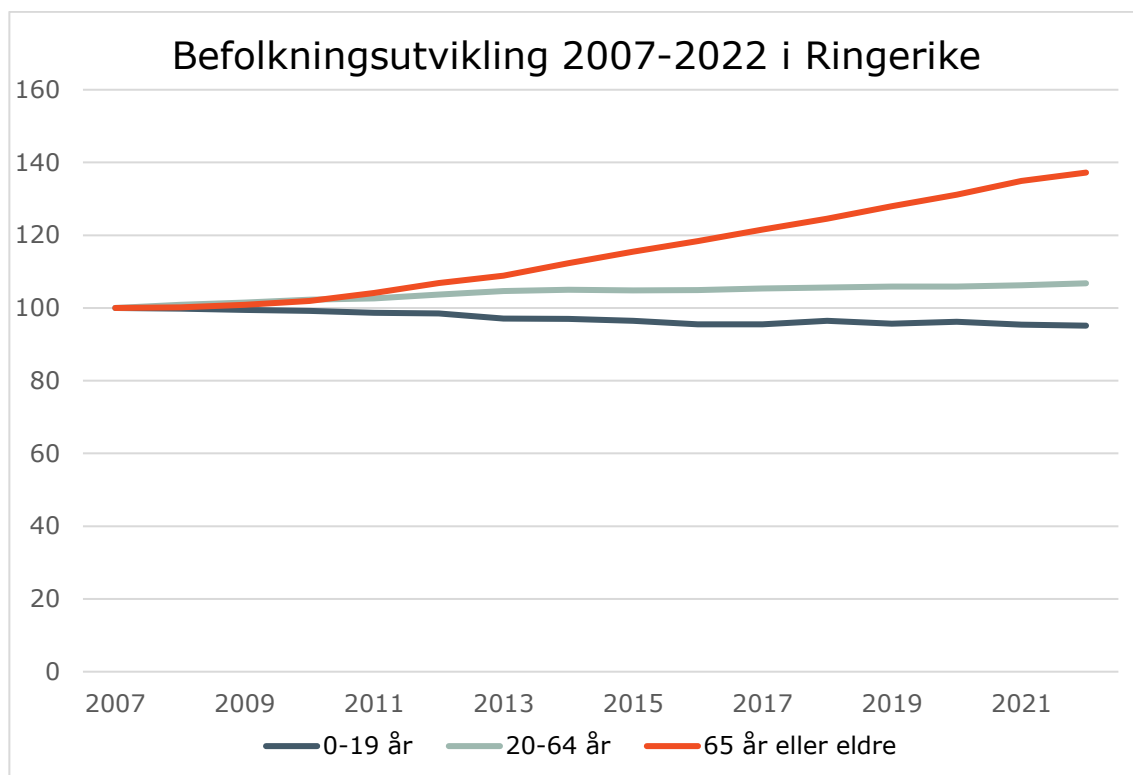
Ringerike kommune har et stort areal og kommunen rommer flere tettsteder; Hønefoss, Norderhov, Vang, Helgelandsmoen, Tyristrand, Nakkerud, Sokna og Hallingby. Treklyngen industripark ligger omtrent 3 km fra Hønefoss sentrum. Ringerike kommune har 31 239 innbyggere per 2.kvartal 2022.

2.1.1 Historisk befolkningsutvikling

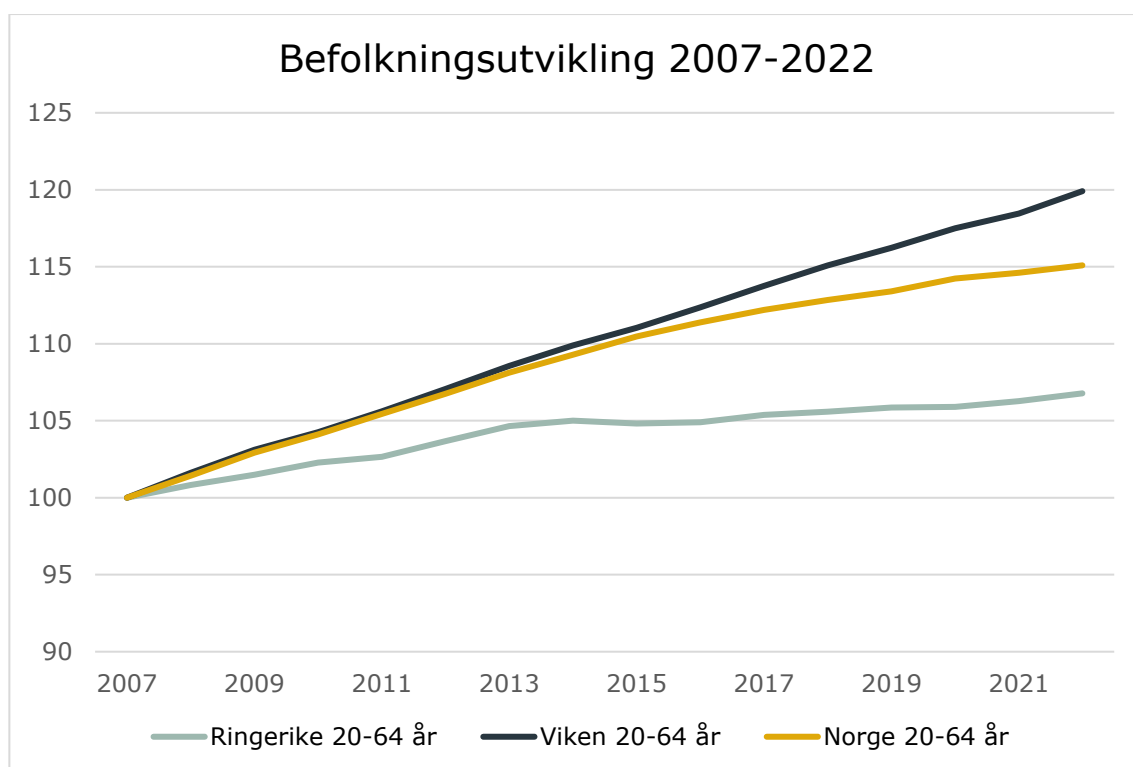
Befolkningsutviklingen viser at Ringerike kommune fra 2007 til 2022 har hatt en befolkningsvekst på rundt 9 prosent. Dette er en relativt svak utvikling sammenlignet med Norge, som har hatt en vekst på 20 prosent og Viken¹ som har hatt en vekst på 28 prosent over de samme årene. Figur 3 viser befolkningsutviklingen fra 2007 til 2022 i Ringerike kommune fordelt etter aldergrupper. Størst andel av befolkningen er i aldersgruppen 20-64 år og denne har vært ganske stabil de siste 15 årene. Det er den eldste aldersgruppen, 65 år eller eldre, som har mest vekst. Dette er konsistent med eldrebølgen vi ser i hele Norge.

Figur 4 viser befolkningsutviklingen de siste 15 årene for aldersgruppen 20-64 år for Ringerike sammenlignet med den samme aldersgruppen for hele Norge. Det er nyttig å se på folketallet for de i yrkesaktiv alder, da det er denne gruppen som er relevant som arbeidstakere i den nyetablerte virksomheten. Vi ser at det har vært en betydelig høyere vekst for denne gruppen i gjennomsnitt for Norge sammenliknet med Ringerike kommune.

¹ 1.1.2020 ble Østfold, Akershus og Buskerud slått sammen til Viken fylke. Data hentet fra SSB om Viken fylke er dermed sammenslåtte tidsserier.

Figur 3 Befolkningsutvikling 2007-2022, indeks der år 2007 = 100. Kilde: SSB og COWI

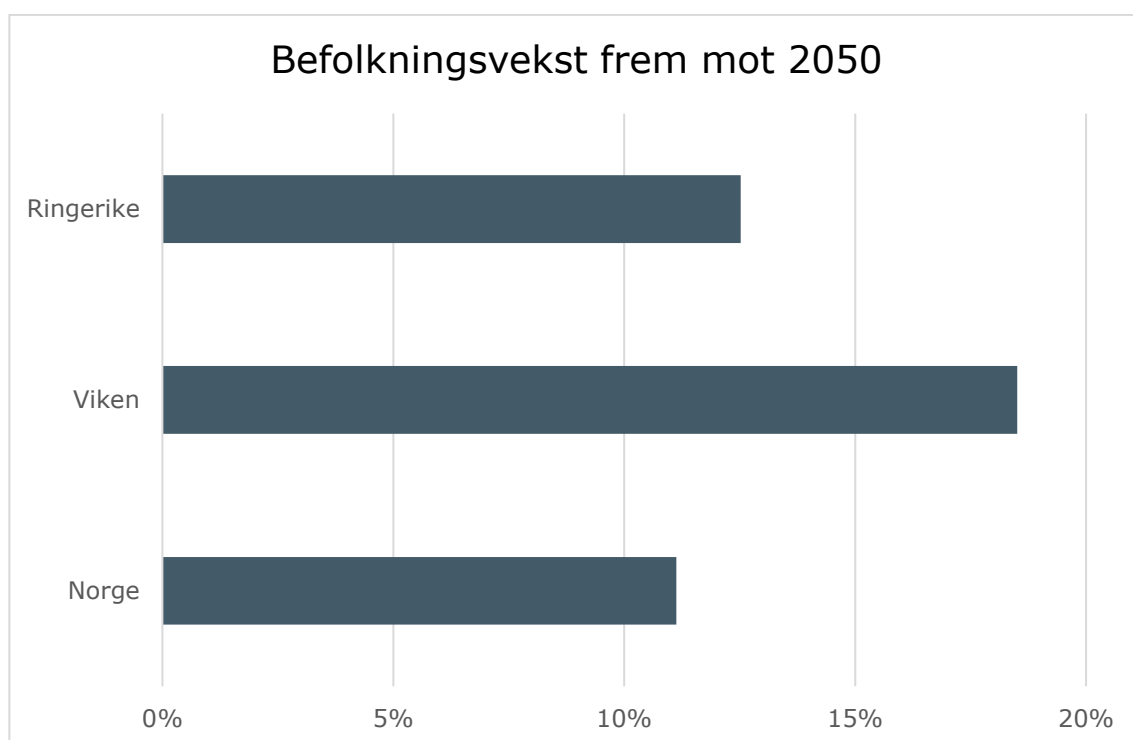

Figur 4 Befolkningsvekst i Norge, Viken og Ringerike for yrkesaktiv aldersgruppe de siste 15 årene.
Kilde: SSB og COWI

2.1.2 Ventet befolkningsutvikling

Oppstart av virksomhet på det nedlagte industriområdet vil kunne tiltrekke seg arbeidskraft i flere år fremover. Det er derfor relevant å se på befolkningsutviklingen i Ringerike kommune frem mot 2050 for å si noe om tilgangen på arbeidskraft fremover og som sammenligningsgrunnlag etter tiltaket er gjennomført.

Figur 5 viser befolkningsveksten for Ringerike kommune, Viken og Norge frem mot 2050. Dataene er hentet fra SSB sine befolkningsframskrivninger og det er hovedalternativet som er brukt (MMMM – alternativet). SSB finner befolkningsutviklingen basert på ulike forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet, innvandring og utvandring. Innvandring er den største driveren til befolkningsvekst i årene frem mot 2050 (Thomas, 2022). Ringerike forventes frem mot 2050 ha en befolkningsvekst på 13 prosent, som er høyere enn veksten for Norge på 11 prosent. Viken er ventet å vokse med 19 prosent. Av bykommunene er det Oslo som har størst framskrevet vekst mot 2050 med 16 prosent. Byene og områdene rundt større byer fortsetter å vokse, mens svært mange distriktskommuner vil se fall i folketallet fram mot 2050. Disse kommunene vil få en befolkning med særlig høy alder (Leknes & Løkken, 2022). I Ringerike vil den sterkeste befolkningsveksten være blant de som er 65 år og eldre, med lite eller ingen vekst i de øvrige aldersgruppene.

Figur 5 Befolkningsvekst frem mot 2050. Kilde: SSB og COWI

2.1.2.1 Ventet befolkningsvekst ved utbygging av Ringeriksbanen

Ringeriksbanen har vært planlagt og debattert politisk i mange tiår. Det har vært arbeidet med utredninger og planer for Ringeriksbanen siden tidlig 1990-tallet. Regjeringen besluttet i 2015 at det skulle settes i gang felles planarbeid for Ringeriksbanen og ny E16 Skaret-Hønefoss. Den 27. mars 2020 ble statlig reguleringsplan for fellesprosjektet Ringerikebanen og E16 vedtatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2020). I forbindelse med statsbudsjettet 2023 ble det

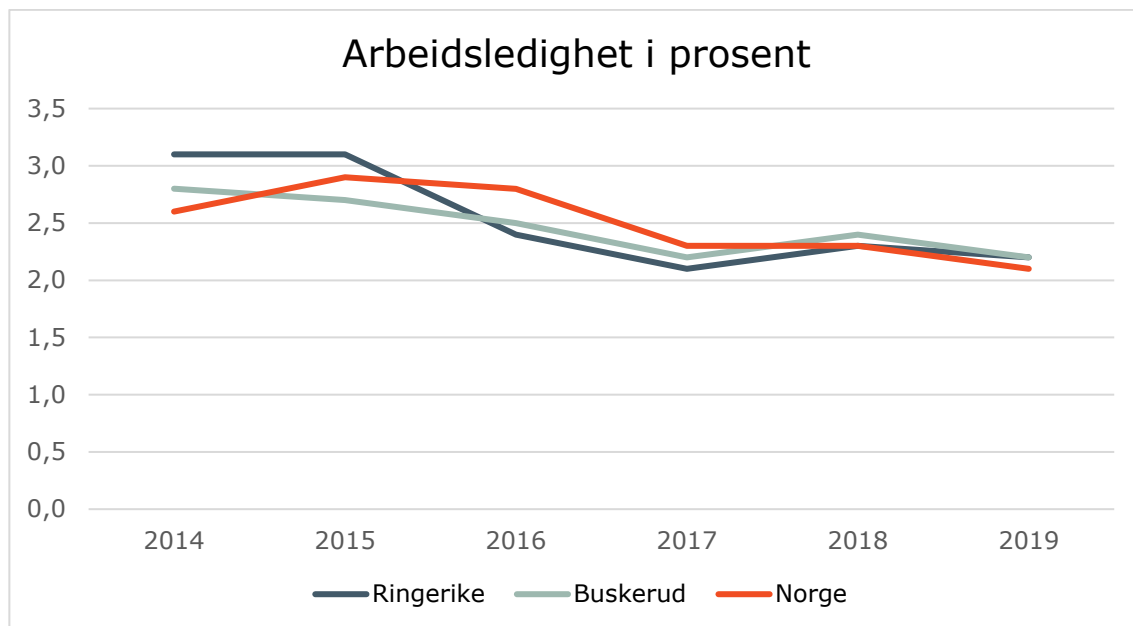
besluttet at Ringeriksbanen skal føres tilbake til Bane NOR, slik at prosjektet skal vurderes opp mot andre jernbaneprosjekter. E16 Skaret-Hønefoss blir lagt tilbake til Nye Veiers ordinære portefølje, slik at de kan vurderes opp mot andre veiprosjekter (Samferdselsdepartementet, 2022). Det er vanskelig å vurdere når Ringeriksbanen og E16 blir gjennomført nå som prosjektet er flyttet tilbake til Bane NOR og Nye Veier. Realisering av Ringeriksbanen og ny E16 vil gi store virkninger for det lokale bo- og arbeidsmarkedet. Det er derfor formålstjenlig å se på noen anslag for befolkningsframskriving for Ringerike kommune om Ringeriksbanen og E16 blir realisert.

Det er utarbeidet en rekke utredninger gjennom årene i forbindelse med Ringeriksbanen. For eksempel har Norconsult utarbeidet en rapport om regionale virkninger av Ringeriksbanen og ny E16 Skaret-Hønefoss (Norconsult, 2015). De presenterte i rapporten et lavt og et høyt alternativ for økning i befolkningsveksten, og SSBs sin MMMM-framskrivninger. De antok 0,5 prosent årlig økning for det lave alternativet og 1,5 prosent årlig økning for det høye alternativet. SSB har oppdatert sine befolkningsframskrivninger siden rapporten til Norconsult ble utarbeidet i 2015. Om vi legger de samme forutsetningene til grunn som Norconsult, men med dagens framskrivninger får vi en økning i befolkningstall i 2050 i Ringerike kommune på nærmere 5 000 innbyggere for det lave alternativet og 15 000 innbyggere for det høye alternativet. Dette er da i tillegg til SSB sin befolkningsframskriving mot 2050 på 13 prosent økning fra 31 011 innbyggere i 2022 til 34 893 innbyggere i 2050. Ringerike kommune vil da med Ringeriksbanen og ny E16 ha mellom 39 708 og 49 338 innbyggere i 2050.

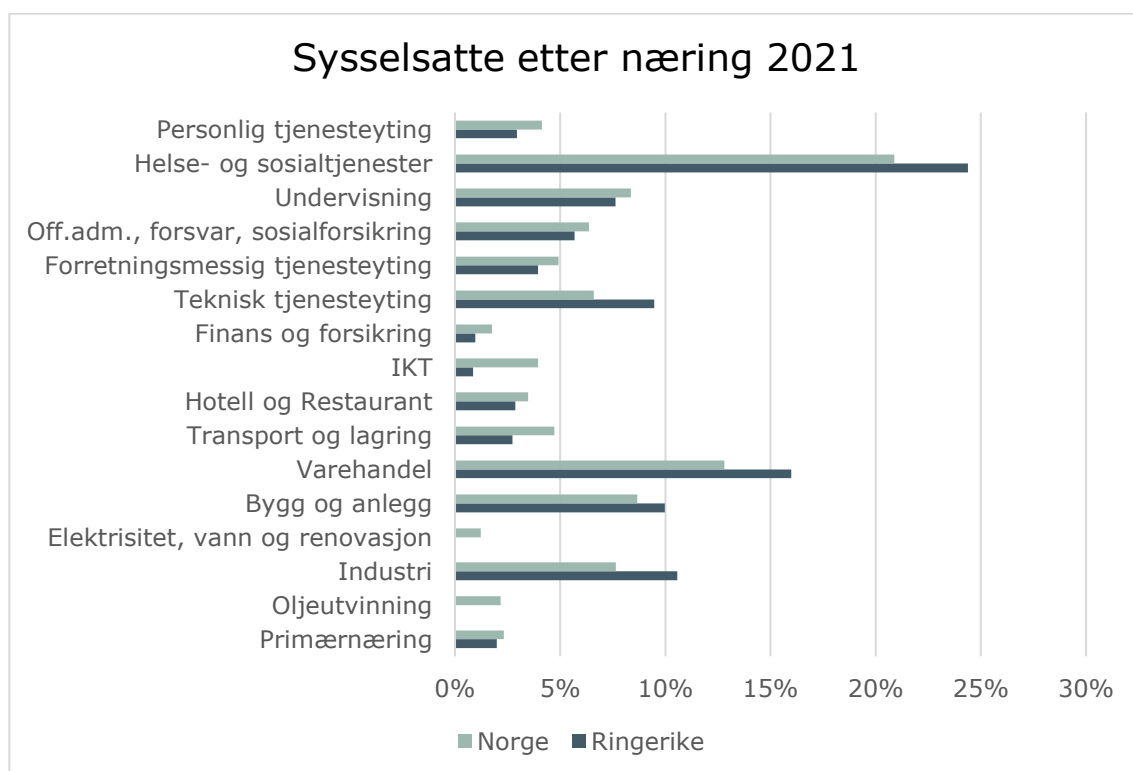
2.2 Arbeidsmarked og næringsliv

Arbeidsmarkedet i Ringerike kommune gir en pekepinn på hvilke rekrutteringsmuligheter det er i nærområdet ved oppstart av ny virksomhet. I 2022 er arbeidsledigheten generelt på et lavt nivå. I september 2022 var arbeidsledigheten 1,6 prosent i Ringerike kommune, i Viken var arbeidsledigheten 1,8 prosent i samme periode.

Da Norske Skog Follum ble lagt ned i 2012 mistet flere jobben og arbeidsledigheten gikk trolig en del opp i Ringerike kommune. Figur 6 viser arbeidsledigheten fra 2014 til 2019 for Ringerike kommune, Buskerud fylke og Norge. Arbeidsledigheten var noe høyere i Ringerike enn Buskerud og Norge i 2014 og 2015. I 2016 til 2018 var arbeidsledigheten i Ringerike under resten av landet, og fra 2018 til 2019 på omtrentlig på samme nivå.

Figur 6 Arbeidsledighet i Norge i prosent. For Norge, Buskerud og Ringerike kommune fra for måned 11 i 2014 til 2019. Kilde: NAV

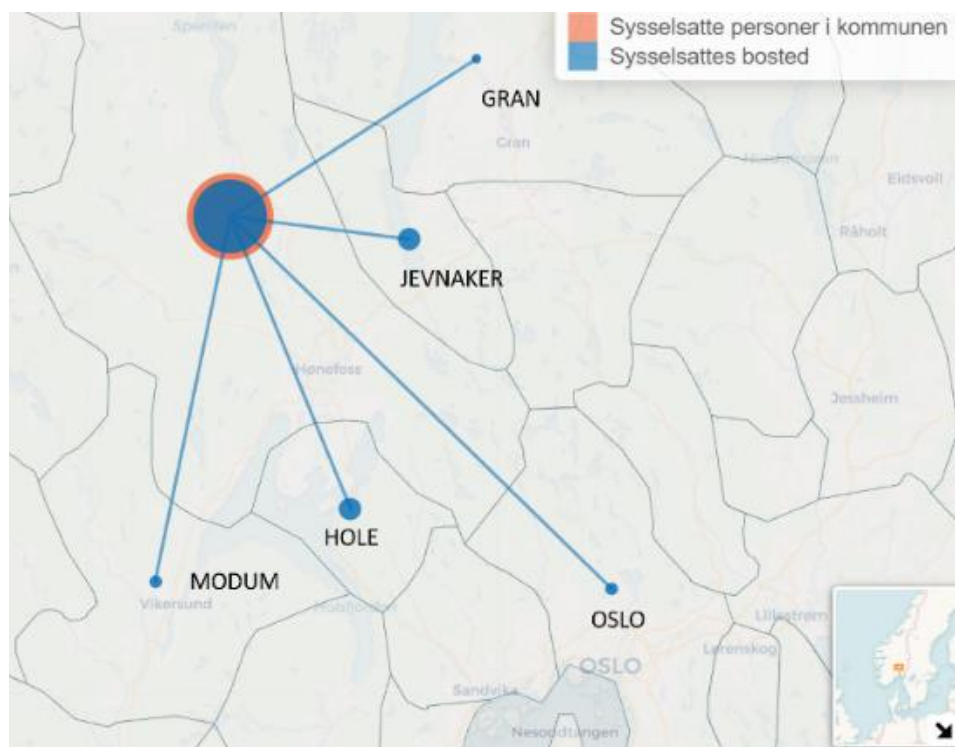
Figur 7 Nærings sammensetting baser på tall på sysselsatte for Ringerike kommune, sett i sammenheng med tall for Norge samlet i 2021. Kilde: SSB

Ringerike har tradisjonelt vært en industrikommune, med treforedling som den dominerende bransjen. I 2004 var hele 45 prosent av de som var sysselsatt innen industri sysselsatt i treforedling. Naturgitte ressurser innen landbruk og råstoffutvinning har bidratt med mange arbeidsplasser. Av Ringerikes areal på totalt 1552 km², er ca. 1191 km² produktiv skog og

ca. 77 km² dyrka mark (Ringerike kommune, 2021). I dag er det verkstedindustrien som er den dominerende næringen innen industri, særlig innen maskinindustri. Varehandel og overnatting- og servicenæringen er den viktigste næringen med en høy andel ansatte. I Hønefoss er også flere store offentlige arbeidsplasser plassert, for eksempel Ringerike Sykehus, Statens Kartverk og Universitetet i Sørøst-Norge avdeling Ringerike (Lauritzen & Thorsnæs, 2022).

2.2.1 Pendling inn og ut av Ringerike kommune

De fleste som arbeider i Ringerike er også bosatt i kommunen, av 14 576 sysselsatte er 10 284 bosatt i Ringerike. Figur 8 illustrerer pendlingsmønsteret til Ringerike kommune. De fleste som pendler til Ringerike, er bosatt i nabokommunene Jevnaker og Hole, og noen pendler fra Gran, Modum og Oslo. De fleste som har arbeidssted utenfor Ringerike pendler til Oslo, Hole, Bærum og Jevnaker.

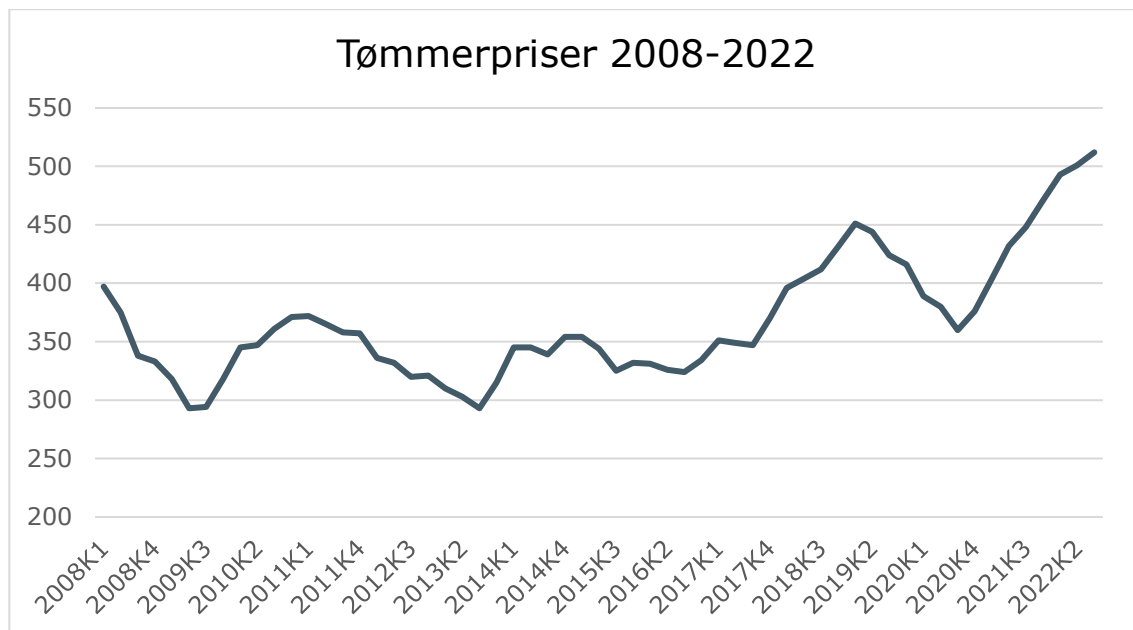

Figur 8 Pendling til Ringerike kommune. Kilde: SSB

2.2.2 Skogbruk- og treforedlingsnæringen

Fra slutten av 1990-årene frem til 2007 la flere papir- og cellulosefabrikker ned driften, og importen av tømmer gikk derfor mye ned. Treforedlingsindustrien og sagbruksnæringen bør sees i sammenheng. De to skogindustrigrenene benytter hver sin del av hogsten, og en tilnærmet balanse mellom foredlingskapasiteten i disse industriene er viktig for lønnsomheten i begge bransjer. Det ble en markant økning av tømmereksport etter flere store papir- og cellulosefabrikker la ned driften i 2012 og 2013, blant annet Norske Skog Follum. I 2015 ble det eksportert 4 millioner kubikkmeter tømmer (Steinset, 2020). Det var et prisfall i tømmerprisene i kjølvann av finanskrisen og i 2012-2013, før prisene begynte å stige. Gjennomsnittlig nominell tømmerpris for alt tømmer solgt i 2. kvartal 2022, endte på

501 kroner per kubikkmeter. Det er den høyeste nominelle tømmerprisen som er registrert i ett kvartal. Sammenlignet med 2. kvartal 2021 var prisøkningen på 16 prosent (Steinset, 2022). Figur 9 viser utviklingen i tømmerpriser fra 2008 til 2022.

Figur 9 Tømmerpriser 2008-2022. Kilde: SSB

Året 2022 har vært preget av høye strømpriser som gir høye utgifter for industrien. Fra 2020 til 2021 hadde papir- og papirvareindustrien 71 prosent økning i energikostnader (Tove & Sikkeland, 2022). Prisene er derfor ikke nødvendigvis en god indikator på lønnsomheten til virksomhetene. Det er også usikkerhet rundt hvordan strømprisene vil utvikle seg i årene som kommer.

2.2.3 Papirmassenæringen

Produktet fra den nye fabrikken ved Treklyngen vil være såkalt blekt kjemitermomekanisk masse (BCTMP). BCTMP er en såkalt «høyutbyttesmasse», også kalt «mekaniske masser», med et utbytte på over 90 prosent. BCTMP utgjør størstedelen av det mekaniske massemarkedet og kan brukes til produksjon av mykpapir/hygienepapir, kartong og papir i ulike former. Nye og kommende markeder for BCTMP er formstøpte produkter til for eksempel mat og komposittmaterialer. Størstedelen brukes til produksjon av kartong fra enten løvved eller bartrær. Fibrene i BCTMP-massen bidrar til tykkelse og stivhet som er viktige egenskaper. De dominerende råstoffene for BCTMP i Norden er gran fra rundvirke eller sagbruksflis, men også bjørk. Det økende markedet for BCTMP kommer hovedsakelig fra vekst i kartong med høye kvalitetskrav og et økende marked for mykpapir/hygieneprodukter. Det grafiske papirmarkedet er imidlertid synkende.

Mekaniske masser utgjør en relativt liten del av et globalt massemarked som er dominert av kjemisk tilvirkede masser, men har økt jevnt de siste tiårene. Det største globale markedet for BCTMP er i Asia. Det totale markedet for BCTMP i Europa er i størrelsesorden 1 million tonn hvorav den største andelen går til produksjon av emballasje. Mye av markedet er imidlertid dekket av egen produksjon, og kanskje bare halvparten tilbys i det åpne markedet.

3 Ny situasjon etter gjennomføring av tiltaket

Planlagt ny treforedlingsindustri vil være for full-skala produksjon av papirmasse (BCTMP) for videre produksjon av emballasjeprodukter til bruk innenfor flere forpakkingsområder.

Mesteparten av produksjonen av kjemitemomekanisk masse (BCTMP) ved Treklyngen er tiltenkt produksjon av bærekraftig kartong i Billerud. En stor del av volumet er derfor langsiktig sikret med salg til Billerud. Det vil bli produsert ulike kvaliteter fra både gran og bjørk. En mindre andel vil bli solgt i det frie markedet.

Anlegget ved Treklyngen vil produsere fibre for utvikling av emballasje med mindre materialforbruk som kan erstatte plast. Produktet vil bidra til lavere CO₂-avtrykk i hele verdikjeden. Den nye treforedlingsfabrikken vil gi noen lokale og muligens også enkelte regionale virkninger. Det er hensiktsmessig å skille mellom effektene i investeringsfasen og driftsfasen, da aktivitetene i disse to fasene er forskjellige.

3.1 Arbeidsmarkedsvirkninger og bostedsattraktivitet

Det vil være direkte virkninger av tiltaket i både investerings- og driftsfasen.

Investeringsfasen er den perioden der bedriften gjør de nødvendige tiltak for å sørge for at produksjonen av BCTMP kan gå som planlagt. Det vil hovedsakelig dreie seg om oppføring av nye bygninger og nye tekniske installasjoner. Flere eksisterende bygninger vil bli gjenbrukt. Eksisterende inn- og utkjørselsvei, Follumveien, fra Ådalsveien vil fortsatt brukes for inntransport av råstoff og tilsatsstoffer til produksjon. Eksisterende jernbaneløstømmerterminal som ligger inne på Treklyngen industripark skal i hovedsak brukes for uttransport av ferdigvare. I denne perioden, som er forventet å vare i ca. to og et halvt år, vil det ikke være produksjon eller inntekter ved fabrikken, men det vil være høy aktivitet med store investeringer. Det kan også komme lokale leverandører av varer og tjenester til gode.

I driftsfasen vil en av hovedvirkningene av re-etableringen av treforedlingsindustri være at det vil gi ca. 70 nye arbeidsplasser. En direkte effekt av nye arbeidsplasser er økte skatteinntekter for kommunen. Den største positive effekten av nye arbeidsplasser i et lokalområde oppstår om de som er ufrivillig arbeidsledig blir sysselsatt. I hvilken grad dagens arbeidsledige i Ringerike vil matche etterspørselen fra tiltaket er vanskelig å forutsi. Det er generell lav arbeidsledighet i 2022 både i Ringerike, Viken og Norge generelt, men situasjonen kan være en annen ved oppstart av virksomheten om noen år. Et mulig utfall er at de ansatte vil være en kombinasjon av bosatte i Ringerike, pendlere fra kommuner i nærheten, eksempelvis Jevnaker og Hole, og noen tilflyttere. En re-etablering av papirmasseindustrien vil ikke bare gi direkte effekter, men kan også gi økt etterspørsel etter varer og tjenester fra andre næringer i både investerings- og driftsfasen. Dette kan eksempelvis være knyttet til maskiner og utstyr, transport, logistikk og kjemikalier. Dette vil kunne bidra til nye arbeidsplasser i de berørte næringene.

Økt sysselsetting i regionen kan bety økt kjøpekraft lokalt, gitt at det enten er personer som går fra ledighet som blir sysselsatt eller om flere pendler eller bosetter seg i kommunen. Hvor stor andel av dette som vil være lokal etterspørsel er vanskelig å anslå, men det lokale næringslivet, og spesielt varehandelen og annen tjenesteproduksjon rettet mot

husholdningene, vil oppleve positive effekter som følge av denne økte etterspørselen. De vanligste bostedskommunene for pendlere i dag er Hole og Jevnaker. Hole og Jevnaker er mindre kommuner med mindre handelsstand, og eventuelle pendlere fra disse kommunene kan øke etterspørselen i varehandelen i Ringerike.

Det er fremtidig befolkning som er relevant som rekrutteringsgrunnlag. I Ringerike vil det være positiv befolkningsvekst frem mot 2050, men det er liten vekst for de i den yrkesaktive aldergruppen. Befolkningsveksten fremover avhenger også av om Ringeriksbanen og ny E16 fra Oslo bli bygd eller ikke. Ved en realisering av Ringeriksbanen er det ventet en høyere befolkningsvekst som igjen øker rekrutteringsgrunnlaget. Vi vet at nasjonale og internasjonale trender viser en klar tendens mot urbanisering. Større byer med et rikt og variert kulturliv og større arbeidsmarked vil kunne tiltrekke seg mennesker, noe som igjen vil bidra til bredere rekrutteringsgrunnlag. Hønefoss blir gjerne definert som en mellomstor by, med et regionalt handelssenter (Onsager, et al., 2021). Attraktiviteten til arbeidsplassen er også viktig for rekrutteringen.

3.2 Agglomerasjonsvirkninger og arealbruksendringer

Treklyngen industripark er av tiltakshavervurdert å være det best egnede stedet for etablering av ny norsk treforedlingsindustri. Området kombinerer tilgang på et betydelig regionalt råstoffgrunnlag med andre viktige faktorer som gode løsninger for inn- og utgående logistikk, gjenbruksmuligheter av svært verdifull industriell infrastruktur, tilgang på elektrisitet og vann, samt en god resipient med en svært lang industriell historie fra lignende type industri. Tiltaket vil kunne bidra til styrking av lønnsomheten i skogverdikjeden og til sagbrukene spesielt. Sagbrukene vil i tillegg kunne levere en betydelig del av råstoffet til den planlagte papirmasseproduksjonen i form av sitt biprodukt, celluloseflis som i dag tildels eksporteres.

Tiltaket vil bli en del av Treklyngen industripark. Treklyngen industripark rommer allerede i dag en rekke ulike bedrifter, for eksempel GK (byggteknologi), Stamina (bedriftshelsetjeneste), Sveis og byggservice (mekanisk verksted), Nueva Finance (økonomi og IT) og Pan innovasjon. Det er ca. 100 personer som har Treklyngen som arbeidsplass. Dette gir allerede i dag synergieffekter. 70 nye ansatte i den nye treforedlingsbedriften vil doble antall ansatte på treklyngeområdet. Dette vil trolig forsterke klyngeeffekten. Større marked gir også gevinster knyttet til økt tilgang til innsatsfaktorer.

I samfunnsdelen i planprogrammet til Ringerike står det at de skal være en proaktiv arealforvalter, og legge til rette for god bruk av næringsarealer, sterke klynger og nettverk. Ringerike kommune har også utarbeidet en konseptutredning om smart bruk av spillvarme og grønn næringsutvikling ved Treklyngen. Tiltaket kan derfor sies å være i tråd med de kommunale planene for næringsutvikling.

4 Konklusjon

Tiltaket vil ha positive virkninger lokalt. Området er svært godt egnet for denne type industri, det er mulige synergieffekter med allerede etablert virksomhet i området og arealbruken og tiltaket er i tråd med Ringerike kommune sine målsetninger for næringslivsutvikling.

I investeringsfasen vil det være høy aktivitet med store investeringer, noe som også kan komme lokale leverandører av varer og tjenester til gode. I driftsfasen vil tiltaket bidra med 70 nye arbeidsplasser, noe som kan gi positive effekter blant annet i form av økte skatteinntekter for kommunen og økt kjøpekraft lokalt. Tiltaket vil også gi økt etterspørsel etter varer og tjenester i både investerings- og driftsfasen, noe som kan gi ytterligere arbeidsplasser i andre næringer.

I denne rapporten er det primært fokusert på lokale virkninger av tiltaket, men tiltaket vil også kunne ha positive effekter for regionen som helhet. Etablering av en ny industri og flere arbeidsplasser vil kunne bidra positivt til utviklingen av regionen.

5 Referanser

- Bjørnsen, H.-M., & Johansen, S. (2007). *Samfunns- og næringsanalyse for Longyearbyen. Metode- og datadiskusjon*. Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Duranton, G., & Puga, D. (2003). *Micro-foundations fo Urban Agglomeration Economies*. National Bureau of Economic Research.
- Finansdepartementet. (2021). *Rundskriv R-109 Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser*.
- Fylkestinget i Buskerud. (2017). *Regional plan for areal og transport i Buskerud 2018-2035*.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2020). *Statlig plan for Ringeriksbanen og ny E16 er vedtatt*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kmd/pressemeldinger/2020/statlig-plan-for-ringeriksbanen-og-ny-e16-er-vedtatt/id2695504/>
- Lauritzen, P. R., & Thorsnæs, G. (2022). *Ringerike*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/Ringerike>
- Leknes, S., & Løkken, S. (2022). *Folketallet vil krympe i 40 prosent av kommunene fram mot 2050*. Hentet fra SSB:
<https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/statistikk/regionale-befolkningsframskrivninger/artikler/folketallet-vil-krympe-i-40-prosent-av-kommunene-fram-mot-2050>
- Norconsult. (2015). *Regionale virkninger av Ringeriksbanen og ny E16 SkarethHønefoss. Vedlegg til Stilingsrapport*.
- Onsager, K., Eika, A., Ruud, M. E., Monkerud, L., Orderud, G., & Tønnesen, M. (2021). *Mindre byer og regionsentre - roller og funksjoner i regioner og regional utvikling*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR.
- Ringerike kommune. (2020). *Næringsplan 2-1. En ny arbeidsplass for hver andre nye innbyggere 2020-2021*.
- Ringerike kommune. (2021). *KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL 2021-2030*.
- Samferdselsdepartementet. (2022). *Fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16 flyttes tilbake til Bane NOR og Nye Veier*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fellesprosjektet-ringeriksbanen-og-e16-flyttes-tilbake-til-bane-nor-og-nye-veier2/id2931847/>
- Statens vegvesen. (2021). *Konsekvensanalyse Håndbok V712*.
- Steinset, T. A. (2020). *Frå foredling til råstoffleverandør*. Hentet fra SSB:
<https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/skogbruk/artikler/fra-foredling-til-rastoffleverandor>
- Steinset, T. A. (2022, August). *Rekordhøy tømmerpris*. Hentet fra <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/skogbruk/statistikk/skogavvirkning-for-salg/artikler/rekordhoy-tommerpris>
- Thomas, M. J. (2022). *Innvandring vil sørge for befolkningsvekst fra 2050*. Hentet fra SSB:
<https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/statistikk/nasjonale-befolkningsframskrivninger/artikler/innvandring-vil-sorge-for-befolkningsvekst-fra-2050>
- Tove, L. H., & Sikkeland, J. S. (2022). *Energibruk i industrien*. Hentet fra SSB:
<https://www.ssb.no/energi-og-industri/energi/statistikk/energibruk-i-industrien>
- Viken Skog. (2020). *Stadig flere ønsker å etablere seg på Treklyngen*. Hentet fra Viken skog:
<https://www.viken.skog.no/aktuelt/artikler/stadig-flere-onsker-a-etablere-seg-pa-treklyngen>